

OKM

kirjaamo@okm.fi

oppivelvollisuus@minedu.fi

Viite: Lausuntopyyntö 30.4.2020 VN/1985/2020-OKM-1

Opetus- ja kulttuuriministeriö on lähettänyt Opsia ry:lle lausuntopyynnön hallituksen esityksestä eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Opsia ry. kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa ja toivoo, että esittämämme yleiset huomiot ja kannanotot luonnoksen pykäliin otetaan vakavasti huomioon. Koronapandemian takia voimme lausunnossa ottaa kantaa vain osaan lakiuudistuspaketin säädösesityksiin. Olisimme toivoneet lausunnonantajalle jatkoa tai sen siirtämistä syksyyn 2020. Lausunnon yhteenveto on luettavissa lausunnon lopussa.

Yleisiä huomioita

1. Lakiuudistuksen vaikuttavuus

Oppivelvollisuuden laajentaminen ja siihen liittyvät rakenteelliset ratkaisut ovat hallituksen keskeinen koulutuspoliittinen tavoite. Lakiesityksen tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa sekä varmistaa jokaiselle mahdollisuus toisen asteen tutkinnon suorittamiseen. Opsia ry. pitää tavoitetta tärkeänä sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta.

Lain perusteluista ei käy kuitenkaan selville, miten oppivelvollisuuden laajentaminen 18 ikävuoteen saakka todella vaikuttaisi niin, että koko ikäluokka suorittaisi toisen asteen tutkinnon. Kuinka se nostaisi vaikuttavasti koulutusastetta, kaventaisi oppimiseroja ja lisäisi koulutuksellista tasa-arvoa. Opiskelijan täyttäessä 18 vuotta, on toisen asteen tutkinnon suorittaminen vielä kesken ja varsinkin ammatillisessa koulutuksessa keskeyttäminen näyttää lisääntyvän juuri kun täysi-ikäisyys saavutetaan.

Koulutuksen maksuttomuuden jatkuminen 20 ikävuoteen saakka ei takaa kiinnittymistä koulutukseen ja siksi lakiuudistuksen todellinen vaikuttavuus jää avoimeksi. Lakiuudistuskokonaisuuden pitkän ajan pysyvien kustannusten arviot eivät ole kattavia. On hämmäntävää, kuinka esitetyt eri kustannusarviot (esim. Kuntaliitto) poikkeavat OKM:n esittämistä luvuista. Siksi näemmekin, että arvioita tulisi edelleen tarkentaa, niin että ne vastaisivat todellisia kustannuksia. Kustannuksia ei tulisi jättää lisää kuntien ja koulutuksen järjestäjien katettavaksi nykyisessä kuntatalouden tilanteessa.

2. Lakivalmistelussa on rajattu pois oppivelvollisuuden kokonaisvaltainen tarkastelu.

Lakiesityksessä käsitellään vain vaiheita, jotka alkavat siirtymävaiheesta perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen, perusopetuksen jälkeiseen tutkintotavoitteiseen koulutukseen valmistavasta koulutuksesta ja päättyvät oppivelvollisuuden päättymiseen sekä tutkinnon suorittamiseen. Ikävuosissa se tarkoittaa noin 16 -19 vuoden ikää. Oppivelvollisuutta tulisi kuitenkin tarkastella lapsilähtöisesti aivan oppivelvollisuuden alusta alkaen. Ne ongelmat, johtavat jo nykyisenkin oppivelvollisuuden suorittamatta jättämiseen, kehittyvät varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen aikana. Siksi tukitoimia ja resursseja tulisi suunnata koko oppijan polun ajalle nykyistä enemmän. Myös lapsiperheiden tukeen tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota. Tukitoimet toisen asteen siirtymävaiheessa tai sen aikana tulevat liian myöhään. Oppilaan koulupolkua tulisi vahvistaa siten, että jokaisen kohdalla toteutuisivat tasa-arvoisesti oikeudet hyvään oppimiseen ja edellytyksien mukaiseen oppimisen tukeen oppivelvollisuusiän alusta alkaen.

Lain jatkovalmistelussa tulisi myös syvällisemmin hyödyntää arviointeja (Karvi) ja tutkimustietoa siitä, miten esimerkiksi oppimisen ja koulunkäynnin tuen sekä oppilas- ja opiskelijahuollon lakiuudistukset ovat toteutuneet. Selvityksissä on useita toimenpide-ehdotuksia, joita suunnitelmallisesti täytäntöön panemalla ehkäistäisiin pudokkuutta ja syrjäytymistä varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa.

Opetushallituksen Jyväskylän yliopistolta tilaaman tuoreen raportin (2020) mukaan koko maassa on peruskoulun yläluokkien ikäluokissa vähintään 4000 koulupudokasta. Näille oppilaille on vaikea rakentaa oppimisen jatkumoa toiselle asteelle.

Nuorisotutkimuksessa (esim. Nuorisobarometri 2017) on käynyt ilmi, että nuoret, joilla on myönteisiä muistoja peruskouluajoistaan, keskeyttävät muita harvemmin tutkintoon johtavan koulutuksen. Peruskoulun kokemuksessa keskeistä koulutukseen kiinnittymisen kannalta on luokan työrauha ja koettu osallisuus. Myös nuoristutkimuksen tuloksia ja sen kautta nuorten näkökulmaa tulisi hyödyntää lain jatkovalmistelussa.

3. Lakiesityksen sanktio päättyy liian varhain

Lakiesityksen keskeinen ongelma on se, että lain velvoitetta ja sanktioita ei voida jatkaa siihen ikään asti, jolloin toisen asteen tutkinto on suoritettu loppuun. Ratkaisuna tähän tulisi vielä harkita, että oppivelvollisuus korvattaisiin velvoittavuudella. Nykyiseen perusopetuksen oppivelvollisuuteen voitaisiin lisätä velvollisuus toisen asteen koulutuspaikan vastaanottamisesta tai siirtymisvelvollisuus perusopetuksen jälkeiseen tutkintotavoitteiseen koulutukseen valmistavaan koulutukseen.

Nykyisessä oppivelvollisuudessa on sanktiona sakkorangaistus, jos huoltajat eivät huolehdi oppivelvollisuuden täyttymisestä. Kuitenkaan kunnat ja koulutuksen järjestäjä eivät käytä tuota lain mahdollisuutta. Oppilaan ongelmat halutaan mieluummin järjestää oppimisen tukea yksilöllisesti lisäämällä kuin aloittamalla oikeusprosessi. On oletettavaa, että jos oppivelvollisuuden laajentamiseen tulee sanktio, niin se jää ns. kuolleeksi kirjaimeksi. Se ei sovi meidän aikamme pedagogiseen ajatteluun.

4. **Toisen asteen koulutuksen maksuttomuus**

Toisen asteen koulutuksen maksuttomuudesta on esitetty erilaisia arvioita ja maksuttomuuden rajaukset ovat muuttuneet valmistelun aikana. Keskeistä on tarkastella sitä, kuinka suunnitellut varat kohdistuvat oppimiseen, sen laadun kohottamiseen, ohjaukseen sekä oppimisen ja opiskelun tukeen.

OKM:n 8.4.2020 esittämän kustannuslaskelman loppusumma on 128,8 milj. euroa, josta suurin osa menee oppimateriaalien (84,8 milj.euroa) ja koulumatkojen (36,8 milj. euroa) kustannuksiin. Kysymys on pysyvistä menolisäyksistä, joilla on tarkoitus lisätä yhdenvertaisia mahdollisuuksia opiskella toisella asteella. Kuitenkaan ne eivät vaikuta oppimisvaikeuksiin, motivaatio-ongelmiin tai niihin sosiaalsiin ongelmiin, jotka ovat pudokkuuden taustalla. Näin ollen resurssien lisääminen kohdistuisi valtaosin opintososiaalsiin etuihin eikä opiskelijoiden pedagogisen tuen tehostamiseen.

Lakivalmistelun aikana koulumatkakustannukset ovat nousseet sen takia, että etuus myönnettäisiin yli 5 km:n yhdensuuntaisesta matkasta. Nykyinen etuus on riittävä ja muutos saattaa aiheuttaa kielteisiä seurausvaikutuksia esim. lukiokoulutuksen hakeutumisen kilpailutilanteeseen.

Koulutuksesta syrjäytyvien kodalla voidaan tunnistaa kaksi ryhmää, joihin panostuksia tulisi kohdistaa, jotta koulutuksen tavoitteet ja läpäisy toteutuisivat paremmin toisella asteella. Heitä ovat perusopetuksesta alkaen erityistä tukea tarvitsevat oppilaat ja opetuskieltä (suomi, ruotsi) heikosti hallitsevat maahanmuuttajataustaiset oppilaat. Lisäksi perusopetuksessa on noin 10 000 vaativaa erityistä tukea tarvitsevaa oppilasta, joiden rinnalle on syntynyt uusi kouluakäymättömien oppilaiden ryhmä. Kouluakäymättömyys koskee alustavien tutkimusten mukaan n. 6 % peruskouluikäisistä tarkoittaen Suomessa noin 5000 lasta ja nuorta. On nähtävä, että peruskoulun nykyiset tukitoimet ja varhainen puuttuminen eivät riitä vaativaa erityistä tukea tarvitseville oppilaille, koska kouluakäymättömyys on kasvava ilmiö.

5. Lain voimaan tuloa tulee siirtää

Oppivelvollisuuden laajentamisen seurantaryhmän jäsenet ovat esittävätkään kannanottonsa siitä, että lain voimaantuloa tulee siirtää, koska vallitseva koronapandemian aiheuttama poikkeustila heikentää mahdollisuuksia hyvälle lainvalmistelulle ja lain toimeenpanolle. Samanlaisia näkemyksiä ovat esittäneet myös monet asiantuntijat ja koulutuksen kentän tahot.

Parhaillaan kunnat ja koulutuksen järjestäjät johtajineen ja henkilöstöineen tekevät vaativissa olosuhteissa työtään eikä tässä tilanteessa voida odottaa, että kaikki kunnat voisivat laatia perusteellisia lausuntoja lakiesityksestä.

Lain valmistelussa ei ole riittävästi otettu huomioon ruotsinkielisen perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen erityiskysymyksiä. Pienissä ruotsinkielisissä kunnissa ja kaksikielisissä kunnissa, joissa ruotsinkielisen koulutuksen oppilasmäärät ovat pieniä, tutkintokoulutukseen johtavan koulutuksen järjestäminen on haasteellista. Jos aivan muutamalle oppilaalle tulisi järjestää tutkintokoulutukseen johtava koulutus, niin se ei ole kovinkaan taloudellista, mutta sille tulisi hakea järjestämislupa ja huolehtia kunnan velvollisuudesta lakiesityksen mukaisesti.

Myös ruotsinkielisen toisen asteen koulutustarjonta aiheuttaisi ongelmia, koska se ei ole valtakunnallisesti yhtä kattavaa kuin suomenkielinen vastaava koulutus. Seudullisella yhteistyöllä on toki mahdollista jossain määrin ratkoa näitä ongelmia, mutta sen osalta pitäisi ratkaista, miten koulutusvastuut ja rahoitus järjestetään seudullisessa yhteistyössä. Siksi myös ruotsinkielisen koulutuksen erityiskysymysten takia lain voimaantuloon tulisi saada lisäaikaa.

Kuntien talousarviovalmistelu vuodelle 2021 on todella suurissa vaikeuksissa ja edessä on pitkään jatkuva lama, josta on vakavia seurausvaikutuksia kuntien opetuspalveluihin.

Edellä mainituin perusteluin Opsia esittää lain valmisteluun lisäaikaa ja voimaantulon siirtämistä vuoteen 2022 tai myöhemmälle. Valtion ja kuntien on myös varauduttava koronakriisin jälkeiseen aikaan niin, että koulutuksen rahoitus kokonaisuutena voidaan taata.

Opsian kommentit oppivelvollisuuslakiesityksen joidenkin pykälien osalta

1 § Oppivelvollisuuden tavoitteet

Ehdotamme lain lähtökohtaa vielä harkittaisiin ja se tulisi muotoon; **Toisen asteen koulutuksen suorittamisvelvoite tai aktiivisuusvelvoite.**

Siten laista ei tulisi samaan tapaan sanktioitua oppivelvollisuuslakia kuten perusopetuslaki on vastaavien säädösten osalta.

2 § Oppivelvollisuuden alkaminen ja päättyminen

Oppivelvollisuus tulisi tarkastella uudelleen kokonaisuutena, johon kuuluu velvoittava esiopetus, perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheen kattava oppivelvollisuus ja toisen asteen koulutuksen suorittamisen velvoite.

Oppivelvollisuuden alkaminen tulisi määritellä lapsilähtöisesti, niin, että loppuvuonna syntyneet lapset mieluummin aloittaisivat ensimmäisen luokan seuraavana vuonna eikä syntymävuotenaan.

Oppivelvollisuus päättyisi siihen vaiheeseen, kun toisen asteen koulutuspaikka on vastaanotettu ja sen jälkeen opintojen suorittaminen olisi velvoittavaa. Tämä ratkaisu poistaisi 18 ikävuoteen liittyvät lainsäädännölliset ongelmat.

5 § Oppivelvollisuuden suorittaminen eräissä tilanteissa

Voisi harkita myös sitä, että jos oppilas ei ole suorittanut perusopetuksen päättötodistusta, niin voisi joissakin tapauksissa jatkaa sen suorittamista perusopetuksessa 17 ikävuoteen saakka, jotta saisi sen suoritettua yksilöllistetyksi.

7 § Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen

Keskeyttämismahdollisuus on kuvattu toimivalla tavalla.

Perusopetuslaissa on kotikoulun mahdollisuus, johon huoltaja voi ilmoittaa lapsensa ilman mitään ehtoja. Perusopetuslain kohta tulisi muuttaa samankaltaiseksi tämän kanssa. Nykyinen kotikoulujärjestely avaa mahdollisuuden oppilaan syrjäytymiselle koulujärjestelmästä jo varhaisessa iässä.

8 § Oppivelvollisuuden suorittaminen opiskeluoikeuden menettämisen aikana

Tätä pykälää tulee täsmentää, koska suunnitelman laatiminen on hyvä periaate, mutta käytännössä on haasteellista toteuttaa.

Tämä myös lisää kunnan tehtäviä ja velvollisuuksia nykyisestään, joten se on otettava kustannuksissa huomioon ja kompensoitava kunnille täysimääräisesti.

9 § Huoltajan valvontavastuu

Pykälän mukaan oppivelvollisen ja tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Tekstiä on täsmennettävä siltä osin, miten sosiaalitoimelle ja/tai lastensuojelulle määritellään velvoitteet tukea huoltajaa tässä tehtävässä.

11 § Hakeutumiselvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuu

Pykälää on täsmennettävä siltä osin, miten perusopetuksen järjestäjän tulee järjestää riittävää oppilaanohjausta, jotta oppilas voi täyttää säädetyn hakeutumiselvollisuutensa. Opiskelijan oikeus opinto-ohjaukseen on säädettävä päättymään, kun koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu

päättyy. Pykälä vaatii vielä täsmennystä tämänkin osalta ja se on käytännössä kaiken kaikkiaan vaikeasti noudatettava.

12 § Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu

Pykälässä on esitetty koulutuksen järjestäjälle uusia tehtäviä, jotka on otettava huomioon kustannusvaikutuksia arvioitaessa ja kuntien rahoitusta määriteltäessä. Myös lain voimaatuloa ennen tulee järjestää perehdyttämistä ja koulutusta sekä opetushenkilöstölle että rehtoreille ja opetustoimen johdolle.

14 § Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu

Pykälässä on esitetty koulutuksen järjestäjälle/asuinkunnalle uusia tehtäviä, jotka on otettava täysimääräisinä huomioon kustannusvaikutuksia arvioitaessa ja kuntien rahoitusta määriteltäessä. Myös ennen lain voimaatuloa tulee järjestää perehdyttämistä ja koulutusta sekä opetushenkilöstölle että rehtoreille ja opetustoimen johdolle.

Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuuta hoitavan henkilön kelpoisuudesta on säädettävä opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimusasetuksessa. Lakiesitystä tulisi täsmentää sen osalta, mille opetustoimen ammattiryhmälle se kohdistuu ja miten vastuut kunnan opetustoimessa jaetaan.

15 § Opiskelupaikan osoittaminen

Pykälän tulee lisätä asuinkunnan kuulemisvelvollisuus oppilasta ja hänen huoltajaansa tai muuta laillista edustajaansa ennen kuin se osoittaa oppilaalle tutkintokoulutuksen valmentavan koulutuksen paikan. Lain perusteluissa on otettava kantaa siihen, miten tässä tapauksessa lapsen oikeudet toteutuvat.

OKM:n julkaisussa (2019:23) "Ammatillisen koulutuksen vaativan erityisen tuen kehittämistyöryhmän ehdotukset", on esitetty useita tapoja järjestää mahdollisimman joustavia ja erilaisia opintopolkuja. Kehittämisehdotuksia ei ole vielä suuressa laajuudessaan sovellettu käytäntöön. Vaativaa erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat keskeyttävät usein opintonsa tai kokeilevat useita vaihtoehtoja. Kehittämistyöryhmän ehdotuksia tulisi tutkia ja hyödyntää lainvalmistelussa.

16 § Oikeus maksuttomaan koulutukseen

Valtion ja kuntien taloudellisen tilanteen takia maksuttomuus tulee rajata toisin kuin lakiluonnoksessa esitetään eli 20 ikävuoteen saakka.

Jos oppivelvollisuusikä nostetaan 18 vuoteen, niin maksuttomuus jatkuisi siihen saakka. Sen jälkeisen koulutusajan opiskelija saisi etuuksia opintotukijärjestelmän kautta siihen saakka, kunnes tutkinto on suoritettu.

Ylioppilastutkinnon maksuttomuus tulisi rajata kahteen maksuttomaan kertaan. Hylätyn pakollisen kokeen uusiminen olisi opiskelijalle maksutonta. Ylioppilastutkinnon maksuttomuus lisää todennäköisesti kirjoituskertoja ja uusimisia, joka lisää kokelaiden määrää ja siten luo haasteita yo-kirjoitusten käytännön toteuttamiseen.

Maksuttomuuden rajaamisella joudutettaisiin opintojen suorittamista.

17 § Maksuttomuuden laajuus

Maksuttomuuden periaatteita on täsmennettävä eteenkin sen osalta, jos opiskelija vaihtaa ammatillisessa koulutuksessa opintoalalta toiseen.

20 § Oppivelvollisen valvonnan laiminlyönti

Jos oppivelvollisuuden sijaan säädetään laki toisen asteen opintojen velvoittavuudesta, se tekee valvonnan ja sanktioinnin tarpeettomaksi.

Jos tämä pykälä hyväksytään lakiin, se merkitsee uutta tehtävää toisen asteen koulutuksen järjestäjälle tai asuinkunnalle. Nykyisten oppivelvollisuussäädösten tavoin kunnat eivät todennäköisesti käyttäisi sanktiomahdollisuutta nostaa syytettä oppivelvollisuuden valvonnan laiminlyönnistä.

18 § Oikaisuvaatimus ja muutoksenhaku

Jos laki säädetään esityksen mukaisessa muodossa, se saa aikaan lukuisia oikaisuvaatimuksia ja muutoksenhakuprosesseja, jotka kuormittavat kuntia, koulutuksen järjestäjiä ja oikeusvalvontaviranomaisia. Syynä on lain kiireinen valmistelu ja toimeenpanon kannalta liian tiukka aikataulu.

20 § Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Opsia näkee, että luonnoksen mukaiseen lakiesitykseen tulee tehdä lukuisia täsmennyksiä ja harkita vielä lakiuudistuksen tarpeellisuutta, perusteluja ja vaikuttavuutta sekä laajentaa oppivelvollisuuden näkökulmaa.

Lain voimaantuloa pitää siirtää vähintään vuoteen 2022 ja sitä edemmäksikin, jotta voidaan taata laadukas lainvalmistelu, eri tahojen aito mahdollisuus osallistua lausuntojen antamiseen. Kun lausuntojen antaminen ajoittui touko-kesäkuulle 2020, niin poikkeusolojen takia valtaosalla koulutuksen järjestäjillä ei ole ollut aitoa mahdollisuutta syventyä näin suureen lakimuutokseen. Kaiken kaikkiaan lain valmistelua on leimannut liian kova kiire.

Lain voimaantuloa siirtämällä voidaan välttää toimeenpanon ongelmia kuntatasolla ja koulutuksen järjestäjillä.

Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta

Opsia ry. esittää harkittavaksi, että tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta säädetään samassa laissa kuin toisen asteen koulutuksen oppivelvollisuudesta.

Sinänsä lain säädökset tuntuvat perustellulta. Ongelmia saattaa aiheuttaa se, miten perusopetuksen päättötodistusta ilman jääneet voidaan ottaa mukaan samaan valmentavaan koulutukseen.

YHTEENVETO

Uudistuksen sisältö

Opsia ry. esittää lausuntonaan, että lakiesitys vaatii vielä jatkovalmistelua ja täsmentämistä varsinkin kunnan ja koulutuksen järjestäjän vastuulle tulevien uusien tehtävien osalta. Lisääntyvien tehtävien osalta on tehtävä uusi arvio kustannuksista ja valtion on katettava kustannukset täysimääräisinä.

Lakiesityksen vaikuttavuutta on harkittava uudelleen. Kuntaliiton tuoreessa (4/2020) Kuntapulssi-kyselyssä tuli ilmi, että kunnat suhtautuvat oppivelvollisuuden laajentamiseen kielteisesti. Lähes kaikki kunnat (91–93 %) pitävät oppivelvollisuusiän nostamista tarpeettomana nykyisessä koronatilanteessa. Tutkijoiden puheenvuoroissa on esitetty, että varoja tulisi suunnata nyt ensisijaisesti koronakriisin aiheuttamien oppimisen ja hyvinvoinnin ongelmien jälkihoitoon kuin oppivelvollisuusiän nostoon.

Kaiken kaikkiaan lakiuudistuksen pohjana ei ole riittävästi tieteellisiä tutkimuksia tai laajoja arviointeja. Myös nuorisotutkimuksen alalla tehtyjä tutkimuksia ja raportteja tulisi ottaa paremmin huomioon.

Lisäksi Opsia näkee tarpeelliseksi, että lakiesityksestä on tehtävä laaja lapsivaikutusten arviointi.

Maksuttomuuden osalta on esitettävä tarkempia kustannusten arvioita, maksuttomuutta on rajattava selvemmin ja koulumatkakustannusten lisääntyminen on harkittava uudelleen.

Uudistuksen laajuus

Lain valmistelussa ja perusteluissa on oppivelvollisuutta tarkasteltava kokonaisuutena, johon kuuluu esi- ja perusopetus sekä mahdollisesti esitetty oppivelvollisuuden ulottaminen 18 vuoteen saakka.

Lainuudistushankkeeseen on liitettävä myös perusopetuslain kokonaisuudistus. Opsia näkee, että osaaudistuksena tämä lakiehdotus ei yllä niihin tavoitteisiin, jota sille on kirjattu.

Voimaantulo

Opsia esittää lausuntonaan, että lakiesityksen jatkovalmisteluun varataan lisää aikaa. Sen voimaantuloa tulee siirtää vähintään vuoteen 2022.

Voimaantulon kannalta tulee ottaa huomioon koronapandemian aiheuttama poikkeuksellinen tilanne kunnissa ja koulutuksenjärjestäjillä. Opetus- ja kulttuuriministeriö ei siirtänyt lausuntojen antamisaikaa myöhemmäksi pyynnöistä huolimatta. Kronakriisin takia monilla koulutuksen järjestäjillä ja

lausunnonantajatahoilla ei ole ollut aitoa mahdollisuutta ja riittävää aikaa syventyä näin suureen lakimuutokseen.

Toisaalta myös riittävän laajaa yhteiskunnallista keskustelua asiasta ei ole voitu käydä. Myös tämän takia valmistelu-aikaa tulisi jatkaa ja voimaantuloa siirtää. Lainvalmistelun laadun kannalta on olennaista, että lausuntokierroksella annettuihin ehdotuksiin ja näkemyksiin paneudutaan huolella.

Helsingissä 14.6.2020

Opetus- ja sivistystoimen asiantuntijat – Opsia ry

Virpi Lehmusvaara
puheenjohtaja

Peter Johnson
varapuheenjohtaja